

Шевченко Світлана Миколаївна,

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник
відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ — ОДИН ІЗ ВАЖЛИВИХ ЧИННИКІВ СУЧАСНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Поряд зі значною кількістю наявних форм і методів, які використовуються в освітньому процесі сучасної школи, особливе місце посідає технологія розвитку критичного мислення. Модернізація навчально-виховного процесу на сучасному етапі сприяє формуванню і розвитку кожної особистості, спроможної повноцінно реалізуватися в житті. У зв'язку з цим перед освітою постають нові завдання, що передбачають перебудову процесу навчання, кінцевою метою якого має стати максимальне розкриття індивідуальних можливостей учнів. На фоні здорових дітей, діти з особливими потребами мають ті чи інші фізичні вади, які у багатьох наявні від народження, і які лишають свій відбиток на психіці, тому їх сприйняття мови вирізняється з-поміж інших. На відміну від здорових дітей діти з особливими потребами погано розуміють мову, вони обмежені в мові і не чують її як здорові, чуючі діти. Але у формуванні світогляду мова, як засіб спілкування необхідна для всіх дітей. Незалежно чи слабкочуючі діти, чи з вадами зору чільне місце належить мові. Як відомо діти з особливими потребами мають творчі здібності. Тому інноваційні введення формування критичного мислення буде основним поштовхом до кращого розуміння мови. Школа нині орієнтується на створення оптимальних умов для розвитку дитини, спрямовується не на заучування, а на формування в учнів здібностей самостійно осмислювати навколишню дійсність, що є одним із завдань критичного мислення.

Видатному американському мислителю Д. Дьюї належить твердження, що фундаментальна мета сучасної освіти полягає не в

наданні учням інформації, а в тому, щоб розвивати в них критичний спосіб мислення. «Сучасні дослідники Д. Х.Кларк та А. У.Бідл визначають критичне мислення як процес, за допомогою якого розум опрацьовує інформацію з метою осягнення або продукування ідей чи розв'язання проблеми» [1]. Розвиток критичного мислення це найактуальніше за умов інтенсивних соціальних змін та завдань сьогодення вчителя. Тільки за умови гідного виконання цього завдання ми зможемо просуватись у напрямі демократії відповідно до вимог світового інформаційного суспільства.

Суть і мета застосування технології критичного мислення така: освіта не дається вчителем (учителями), вона одержується самим учнем. Уміння вчитися, як стверджувала Олександра Яківна Савченко, — це як ключова компетентність загальної середньої школи [4]. Нині у звичайній початковій школі створюються всі умови для формування в учнів ключових компетностей, необхідних для успішної життєдіяльності й самореалізації особистості.

У період реформування шкільного процесу для дітей з особливими потребами є дуже важливою технологія розвитку критичного мислення в основі якої лежить мова. Саме така технологія, яка належить до оновлення методів навчання та продуктивних навчальних технологій розвитку мови в цілому, а для дітей з особливими потребами зокрема. Оскільки для них це є складний процес, який починається з ознайомлення інформації, а закінчується розумінням сказаного. І, для того щоб їм стало зрозуміло — з першого класу зацікавлюють дітей казками; заохочують їх до спілкування та обговорення казки; спонукають їх думати і відповідати на питання. Педагоги намагаються дати їм найперші навички здібностей слухати казку і по-можливості її відтворити. Як відомо, то у спеціальних школах, реабілітаційних центрах уже з другого класу проводяться заняття з розвитку мовлення по 3 год на тиждень.

Педагогам важливо на заняттях з розвитку мовлення з другого класу формувати критичне мислення. Давати їм прості завдання на мислячі, логічні вправи (питання і відповіді). Крім того, велике значення для них має засвоєння умінь критичного мислення, яке залежить від типу уроку (це набуття нових знань чи формування умінь). Їм надзвичайно корисно проводити детальні і логічні заняття з мовлення. Для них варто будувати заняття з такими структурними компонентами:

- 1) оновити наявні знання, уявлення, уміння, пов'язані з темою уроку;
- 2) перевірити набуті знання і уявлення, виявити прогалини;
- 3) зосередити увагу на новій темі;
- 4) створити контекст для сприйняття нових ідей;
- 5) сформувати позитивне ставлення, зацікавленість у процесі навчання.

Також, за допомогою критичного мислення у початковій школі (3–4 класи) дітей з особливими потребами проявляється: здатність самостійно аналізувати інформацію; змінювати свої думки якщо вони неправильні [2]. Особливо важливо на заняттях з розвитку мовлення давати їм різні логічні завдання. Освітня технологія розвитку критичного мислення — це сукупність різноманітних педагогічних прийомів. В її основу покладено ідеї Ж. Піаже, Л. Виготського та ін. щодо творчої співпраці вчителя та учня. Тому педагогічні прийоми цієї технології краще будуть засвоюватися учнями коли:

- створювати сприятливі умови для творчого мислення дітей;
- формувати вміння ставити проблему,
- навчати приймати самостійні рішення та аргументувати свої думки;
- навчати як розвивати самостійність і комунікативні навички;
- виховувати колективізм, поважне ставлення до співрозмовника.

Така технологія сприятиме кращому засвоєнню знань учнів в молодших класах, адже інтерактивність методики спрямована не на запам'ятовування, а на вдумливий процес пізнання світу, на постановку проблеми та пошуки її вирішення. Застосування цієї технології «розвитку критичного мислення» буде сприяти формуванню мисленневих і мовленневих навичок логічного мислення учнів у початковій школі, зокрема розвиткові їхніх творчих здібностей, умінню оперувати мовними набутими здібностями, логічно вибудовувати усні й письмові висловлювання відповідно до мети й конкретної ситуації спілкування. Таким чином, технологія розвитку критичного мислення є одним із важливих чинників на сучасному етапі для кожної особистості, зокрема для дітей з особливими потребами. Нова технологія для них сприятиме кращому засвоєнню критичного мислення, здобуття навичок, а згодом набуття уміння логічно мислити, правильно вибудовувати мову, а також спілкува-

тися нею не відрізняючись від чуючого ровесника і також не лише для їхнього майбутнього навчання у ЗВО, але й для життя в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інноваційні технології навчання у розвитку творчих здібностей учнів у на уроках української мови та літератури (стр. 3 із 3). Вилучено із: <https://smekni.com/a/174395-3/nnovatsyn-tekhnolog-navchannya-u-rozvitku-tvorchikh-zdbnostey-uchnv-na-urokakh-ukransko-movi-ta-literaturi-3/>
2. Критичне мислення на уроках української мови та літератури. Вивчаємо українську мову та літературу / Упоряд М. І. Крайня. Вип. 2(63) Ви.-во: Харків, 2009. 112.
3. Савченко О. Я. Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої школи. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О.В. Овчарук. Київ: К. І. С., 2004. С. 34–46.
4. Технологія розвитку критичного мислення / А. Кроуф, В. Саул, С. Метьюз, Д. Макінстер. Київ: Плеяда, 2006. 220 с.